

Sammanträde Gentekniknämnden 14 februari 2024

1 § Närvaro

Se separat deltagarförteckning.

2 § Val av justeringsperson

Madeleine Hayenhjelm utsågs att jämte ordföranden justera protokollet.

3 § Godkännande av dagordningen

Dagordningen godkändes.

4 § Godkännande av föregående protokoll

Protokollet från sammanträdet 24 januari 2024 godkändes.

5 § Rapporten Genteknikens utveckling 2023

En reviderad version av rapporten föredrogs. Särskilt lyftes de ändringar som tillfogats utkastet till rapporten efter att synpunkter inkommit från ledamöter och ersättare. Förfarande för inhämtande av synpunkter var som följer: ett utkast till rapporten delades med samtliga den 2024-01-17. Samtliga ledamöter och ersättare gavs sedan möjlighet att delge synpunkter, muntligen under sammanträdet 2024-01-24 januari eller via mail (till alla ledamöter), fram till och med 2024-01-29. Under sammanträdet meddelade Katarina Luhr att hon inte haft möjlighet att ge synpunkter på rapporten tidigare och önskade framföra att hon saknar beskrivning av de potentiella risker genteknik kan medföra, särskilt vad gäller problem vid odling av herbicidtoleranta grödor, samt att hon önskade inkomma med ett särskilt yttrande, vilket accepterades.

Beslut: Rapporten med Dnr.3.1.1-2023-034 godkändes.

Stefan Reimer, Céline Holmberg, Malin Larsson, Stina Larsson, Andrea Andersson Tay, Magnus Oscarsson, Elin Nilsson, Katarina Luhr, Madeleine Hayenhjelm, Martin Weih, Maria Björkman, Lars Ährlund-Richter, Marie-Louise Hänel Sandström, Staffan Eklöf, Jens Sundström och Anna Wallenbeck deltog i beslutet.

Katarina Luhr inkom med ett särskilt yttrande efter sammanträdet, vilket bifogas protokollet.

6 § Verksamhetsredogörelsen

Beslut: Verksamhetsredogörelsen med Dnr.3.1.2-2023-035 godkändes enhälligt.

Stefan Reimer, Céline Holmberg, Malin Larsson, Stina Larsson, Andrea Andersson Tay, Magnus Oscarsson, Elin Nilsson, Katarina Luhr, Madeleine Hayenhjelm, Martin Weih, Maria Björkman, Lars Ährlund-Richter, Marie-Louise Hänel Sandström, Staffan Eklöf, Jens Sundström och Anna Wallenbeck deltog i beslutet.

7 § Remiss från Jordbruksverket

Annelie Carlsbecker föredrog en remiss angående en ansökan om att få genomföra fältförsök med genetiskt modifierad hybridasp.

Beslut: Nämnden fattade beslut om yttrande med Dnr: 4.1.1-2024-003.

Stefan Reimer, Céline Holmberg, Malin Larsson, Stina Larsson, Andrea Andersson Tay, Magnus Oscarsson, Elin Nilsson, Katarina Luhr (skiljaktig mening), Madeleine Hayenhjelm, Martin Weih, Maria Björkman, Lars Ährlund-Richter, Marie-Louise Hänel Sandström, Staffan Eklöf, Jens Sundström och Anna Wallenbeck deltog i beslutet. Katarina Luhr inkom med en reservation som bifogas protokollet.

8 § Gentekniknämndens etiska riktlinjer

Nämnden diskuterade möjliga ändringar till de etiska riktlinjerna som nämnden beslutade om 2018, och lämnade medskick till den arbetsgrupp bestående av Sven-Ove Hansson, Per Sandin, Madeleine Hayenhjelm och Lars Ährlund-Richter som utsetts att göra en översyn av dessa. Arbetsgruppens revideringsförslag planeras att tas upp för diskussion vid nämndens sammanträde den 10 april.

9 § Gentekniknämndens jubileumssymposium

En diskussion fördes om det symposium som planeras till den 2 oktober 2024 med anledning av nämndens 30 årsjubileum. Idéer och synpunkter som uppkom under diskussionen tas med till vidare diskussion i arbetsgruppen, bestående av Marie-Louise Hänel Sandström, Gabriella Lindgren, Stefan Jansson, Lars Ährlund-Richter och Madeleine Hayenhjelm, som anmält intresse av att tillsammans med kansliet planera symposiet.

10 § Attitydundersökning

En diskussion fördes om den undersökning som nämnden planerar genomföra under 2024 om svenskars inställning till genomredigering. Uppkomna idéer och synpunkter tas med i arbetet med att planera attitydundersökningen. Jens Sundström, Martin Weih och Madeleine Zetterberg ingår i arbetsgruppen som tillsammans med kansliet planerar undersökningen.

11 § Ordföranden har ordet

Tillsammans med kansliet har ordföranden svarat på frågor från Statskontoret med anledning av den granskning som genomförs av Sveriges nämndmyndigheter under våren 2024.

12 § Information från kansliet

- Kansliet fortsätter att utveckla undervisningsmaterial om CRISPR/Cas9 tillsammans med Bioresurs.
- Ett företag som heter Skolporten har kontaktat kansliet med en förfrågan om att föreläsa om genteknik vid en fortbildningsdag för biologilärare i september 2024.
- Kansliet informerade om att förslaget om en ny NGT-förordning röstats igenom i EU-parlamentet.
- Kansliet informerade om att en första CRISPR/Cas9-baserade genterapin har godkänts av EU-kommissionen.

Vid protokollet:

.....
Mia Olsson

Justerare:

.....
Stefan Reimer, ordförande

.....
Madeleine Hayenhjem

Deltagare

Ledamöter

Stefan Reimer
Céline Holmberg
Malin Larsson
Stina Larsson
Andrea Andersson Tay
Magnus Oscarsson
Elin Nilsson
Katarina Luhr
Madeleine Hayenhjem
Martin Weih
Maria Björkman
Lars Ährlund-Richter

Tjänstgörande ersättare

Marie-Louise Hänel Sandström
Staffan Eklöf
Jens Sundström
Anna Wallenbeck

Ersättare

Sven Ove Hansson
Per Sandin

Övriga

Annelie Carlsbecker
Mia Olsson

Särskilt yttrande Genteknikens utveckling 2023

Katarina Luhr (MP)

Nämnden har bland annat i uppgift att tillse att intresset för etiska frågor och säkerhetsfrågor upprätthålls och den allmänna debatten stimuleras. Precis som förra året anser jag därför att rapporten hade vunnit på att inte bara ensidigt lyfta framgångarna utan även problem och risker runt GMO. Det är tydligt att olika EU-länder har olika syn på GMO då en kvalificerad majoritet aldrig uppnåtts i kommittéomröstningar vad gäller GMO- ansökningar inom EU.

Områden som skulle kunna belysas för att bredda rapporten är exempelvis utmaningarna runt grödor med patent, behoven av tydligare regler vad gäller ansvarsfrågor och skadestånd och den diskussion som finns runt konsumentperspektivet och möjligheten för konsumenten att göra medvetna val.

Även de utmaningar som kan uppstå i spåren av en storskalig användning av GMO-grödor borde belysas i rapporten.

Ett exempel är den storskaliga användningen av herbicidtoleranta GMO som ökar resistensen för herbicider i grödan och därmed ökar möjligheten att använda mer bekämpningsmedel som i sin tur riskerar att förorena mark och vatten och dessutom ökar risken att ogräs utvecklar resistens mot bekämpningsmedel.

Enligt uppgifter sammanställda av den icke-vinstdrivande internationella organisationen ISAAA 2019 odlades herbicidtoleranta GMO-grödor, som innehöll en herbicidtolerant egenskap, ensam eller i kombination med andra egenskaper, på cirka **88 procent av den landareal som planteras med GMO i världen**. Det vanligaste bekämpningsmedlet i världen som bygger på principen med ogräsresistenta växter är Roundup vars verksamma substans är glyfosat. Idag finns ett stort antal grödor som är utvecklade för att vara Roundup Ready, dvs glyfosattoleranta.

En av de nackdelar som följer av en ökad ensidig användning av vissa ogräsbekämpningsmedel är en ökad resistens för dessa hos ogräs. En långvarig och ensidig användning av en eller ett fåtal herbicider kan relativt snabbt generera resistens hos ogräs mot herbiciderna i fråga, något som även gäller för växtskyddsmedel som används i konventionella grödor. I nuläget har ogräs utvecklat resistens mot 21 av 31 kända herbicidverkningsområden och mot 168 olika herbicider. Antalet fall ökar stadigt varje år. I länder som USA, med en storskalig odling av herbicidresistenta grödor, är antalet fall av resistens också stort och USA är det land i världen med flest herbicidresistenta ogräs. När diskussionen om genteknik idag till stor del handlar om att den kan användas för en grön omställning är det viktigt att även ha fakta om hur den används idag och har använts historiskt.

Att rapporten inte innehåller en diskussion om genteknikens eventuella risker är därför en stor brist och något som bör lyftas i kommande rapporter.

Ansökan om fältförsök med genetiskt modifierad torktålig hybridasp

Reservation Katarina Luhr (MP)

2024-02-14

Jag reserverar mig från beslutet gällande ärendet om fältförsök med genetiskt modifierad torktålig hybridasp. Även om risken för människa och miljö och eventuell spridning av denna hybridasp kan anses vara liten, så saknar jag tillräcklig information om de egenskaper som genförändringen kommer leda till och jag anser därför, baserat på försiktighetsprincipen att det inte är möjligt att göra en adekvat riskbedömning.

Enligt ansökan kan glyfosat användas för att få bort rotskott efter avslutat fältförsök. Gentekniknämnden bedömer att risken för att den genetiskt modifierade hybridasper ska sprida sig och orsaka skador på miljön är försumbara. Detta kan stämma när det gäller själva fältförsöket men glyfosat minskar den biologiska mångfalden, ökar resistensen hos ogräs mot ogräsmedel och är giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter vilket jag också anser borde påtalats i nämndens beslut.